

# DEMOKRATİK ÖZERKLİK VE YEREL YÖNETİMLER

Aydınlık Dergisi, 16 Ocak 2011

Yıldırım Koç

Emperyalistlerin güdümünde ve aşiret reislerinin, toprak ağalarının ve tarikat/cemaat şeyhlerinin önderliğindeki Kürt milliyetçi hareketinin demokratik özerklik talebinin geçtiği 1980'li yılların ortalarına kadar uzanmaktadır.

Yerel yönetimlerin yetkilerinin ve güçlerinin artırılması konusu 1983 yılından sonra gündeme geldi. DPT'nin **1986 Yılı Programı**'nda, "merkezi idare ile mahalli idareler açısından hizmetlerin desantralizasyonuna yönelik olarak başlatılan çalışmalara imar ve planlama konularında merkeze ait yetkilerin belediyelerde toplanması örnek teşkil etmektedir," deniliyordu (DPT, **1986 Yılı Programı, Resmi Gazete**, 31.10.1985, Mükerrer, s.328).

**1987 Yılı Programı**'nda, "merkezi idare ile mahalli idareler açısından hizmetlerin desantralizasyonuna paralel olarak mahalli idarelerin gelir kaynaklarını düzenleyici çalışmalar da yapılmaktadır" değerlendirmesi yer alıyordu (DPT, **1987 Yılı Programı, Resmi Gazete**, 28.10.1986, Mükerrer, s.392).

Turgut Özal Hükümetleri döneminde, yerel yönetimlere görev devrine paralel olarak, yeni gelir kaynakları da sağlandı. 16 Mayıs 1987 gün ve 3360 sayılı Yasayla İl Özel İdare Yasasında değişiklik yapıldı. Bu değişiklikte, il özel idarelerinin "görevli oldukları mahalli müşterek ihtiyaçların kapsam ve sınırının belirlenmesi Bakanlar Kurulu'na" bırakıldı (DPT, **1988 Yılı Programı**, DPT:2118, Ankara, 1988, s.401). Ancak daha sonra bu yasanın bu hükmü dahil bazı maddeleri Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildi (Sosyaldemokrat Halkçı Parti TBMM Grubu adına Grup Başkanı Erdal İnönü'nün açtığı dava sonucunda yayımlanan 1987/18 esas, 1988/23 karar sayılı ve 22.6.1988 günlü Anayasa Mahkemesi kararı).

DPT, **1989 Yılı Programı**'nda, "mahalli idarelerin sağlık, eğitim, kültür, spor ve benzeri çağdaş yetki ve görevlerle donatılması, merkezi idareyle olan ilişkilerinin gözden geçirilmesi, yönetim yapısı, insangücü, idari ve teknik potansiyellerinin artırılması, halk katılımının teşviki ve hemşehricilik bilincinin geliştirilmesi gereği devam etmektedir" değerlendirmesi yer alıyordu (DPT, **1989 Yılı Programı, Resmi Gazete**, 30 Ekim 1988, Mükerrer, s.395).

Bu yıllarda ortaya çıkan önemli bir gelişme, Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Konferansı tarafından hazırlanarak 1985 yılında kabul edilen Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın Türkiye tarafından onaylanmasıydı.

Türkiye, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı Bakanlar Kurulu'nun 20.9.1988 gün ve 88/13296 sayılı Kararıyla, bazı maddelerine çekince koyarak, kabul etti. TBMM, 8.5.1991 gün ve 3723 sayılı Yasayla (Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun), belirli çekincelerle onay konusunda Bakanlar Kurulu'nu yetkili kıldı. Bakanlar Kurulu, 6.8.1992 gün ve 92/3398 sayılı kararıyla, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı onayladı.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın temel yaklaşımı, özerk, güçlü, katılımcı ve demokratik yerel yönetimlerdir. Özerklik Şartı, merkezi yönetimin vesayesini kabul etmemekte, yerel yönetimlere mali kaynaklarının en azından bir bölümünü kendilerinin kanunun koyduğu sınırlar dahilinde belirleyebilecekleri yerel vergi ve harçlarla sağlayabilme yetkisini vermektedir.

Özerklik Şartı'na göre, özerk yerel yönetim kavramı, "yerel makamların, kanunlarla belirlenen sınırlar çerçevesinde, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkı ve imkanı anlamını" içermektedir (DPT, **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Mahalli İdareler ve Büyükşehir Yönetimi Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, DPT:2364 - ÖİK:431, Ankara, 1994, s.24-25).

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın yaratabileceği sorunlar, Avrupa Konseyi'nin bir organı olan ve 1994 yılında Özerklik Şartı'nın uygulanmasını sağlamak amacıyla oluşturulan Avrupa Bölgesel ve Yerel Yönetimler Kongresi başkanı Alain Chenard'ın 18 Aralık 1999

tarihli Özgür Politika gazetesinde yer alan açıklamasında açıkça görülmektedir. Etnik kimliği öne çıkaran Özgür Politika Gazetesi'nin 18.12.1999 günlü internet haberi şöyleydi ([www.ozgurpolitika.org/1999/12/18/hab36.html](http://www.ozgurpolitika.org/1999/12/18/hab36.html)):

“Avrupa Bölgesel ve Yerel Yönetimler Kongresi (ABYYK) Başkanı Alain Chenard, Türkiye’de Kürt dili ve kültürünün yaşatılmasının ülke bütünlüğüne güç vereceğini söyleyerek, yerel yönetimlerin daha aktif rol oynaması gerektiğini ifade etti... PKK’nin silahlı mücadeleyi bırakıp güçlerini sınırların dışına çekmesinin önemine de dikkat çeken Chenard, Türkiye’de gelişecek demokratik yapılanmada herkesin üzerine düşeni yapması gerektiğini belirtti. Amed ve Kürdistan’ın diğer kentlerinde yaşayanların Kürt olduğunu herkesin bildiğini vurgulayan Alain Chenard, ‘eğer bunu inkar eder, istem ve arzularını kulak ardı edersek, ayrılma taleplerini teşvik etmiş oluruz; farklı kültürel kimliklerin demokrasilerde yeri vardır ve bu, bir zenginliği oluşturur,’ belirlemesinde bulundu... Kürdistan’da yerel yönetimleri ellerinde bulunduran HADEP’in tabana inerek, örgütlenmesinin önemine vurgu yapan Chenard, HADEP’li belediyelerin Avrupa Konseyi’ne yapacakları yardım talebinin dikkate alınacağını söyledi. Chenard, ‘kıyaslama aynı derecede olmasa da, biz Avrupa Konseyi olarak, Bosna’ya, Kosova’ya, v.b. yerlere yardım ettik ve ediyoruz; niye oradan gelecek somut taleplere cevap vermeyelim ki; örneğin, bundan 20 yıl önce Diyarbakır’a otobüs göndermiştik; şimdi de varolan sorunlara çözüm bulmada varız’ dedi.”

Türkiye’nin bugün karşı karşıya bulunduğu “demokratik özerklik” saldırısının köklerinin nerelere uzandığını gelecek hafta da ele alacağım.